

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (antroji kolegija) SPRENDIMAS

2015 m. birželio 25 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą — Direktyvos 94/19/EB ir 97/9/EB — Indėlių garantijų ir investuotojų kompensavimo sistemos — Taupymo ir investavimo priemonės — Finansinė priemonė pagal Direktyvą 2004/39/EB — Garantijos netaikymas — Tiesioginis veikimas — Galimybės pasinaudoti Direktyva 97/9/EB sąlygos“

Byloje C-671/13

dėl Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (Lietuva) 2013 m. gruodžio 16 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2013 m. gruodžio 17 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą bylose pagal kasacinius skundus, kuriuos pateikė

VĮ „Indėlių ir investicijų draudimas“,

Virgilijus Vidutis Nemaniūnas,

dalyvaujant:

Vitoldui Guliavičiui,

likviduojamam **AB bankui „Snoras“,**

TEISINGUMO TEISMAS (antroji kolegija),

kuri sudaro kolegijos pirmininkė R. Silva de Lapuerta, antrosios kolegijos teisėjo pareigas einantis Teisingumo Teismo pirmininko pavaduotojas K. Lenaerts, teisėjai J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev ir J. L. da Cruz Vilaça (pranešėjas),

generalinis advokatas P. Cruz Villalón,

posėdžio sekretorius M. Aleksejev, administratorius,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2014 m. lapkričio 20 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- VĮ „Indėlių ir investicijų draudimas“, atstovaujamos A. Mažintienės, padedamos advokatų V. Drizgos ir A. Šekštelo,
- V. Guliavičiaus, atstovaujamo advokatės G. Subačiūtės ir advokato A. Milinio,
- likviduojamo AB banko „Snoras“, atstovaujamo advokatų K. Švirino ir I. Dargužo,

* Proceso kalba: lietuvių.

— Lietuvos vyriausybės, atstovaujamos V. Kazlauskaitės-Švenčionienės ir D. Kriaučiūno,
— Europos Komisijos, atstovaujamos K.-P. Wojcik ir A. Steiblytės,
susipažinęs su 2015 m. vasario 26 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,
priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 1994 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 94/19/EB dėl indėlių garantijų sistemų (OL L 135, p. 5; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 2 t., p. 252), iš dalies pakeistos 2009 m. kovo 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/14/EB (OL L 68, p. 3, toliau – Direktyva 94/19), 1 straipsnio 1 punkto, 3 straipsnio 1 dalies ir 7 straipsnio 1 ir 2 dalių, Direktyvos 94/19 I priedo 12 punkto ir dėl 1997 m. kovo 3 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 97/9/EB dėl investuotojų kompensavimo sistemų (OL L 84, p. 22; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 2 t., p. 311) 2 straipsnio 2 ir 3 dalių ir 4 straipsnio 1 ir 2 dalių išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant bylas pagal kasacinius skundus, kuriuos pateikė VĮ „Indėlių ir investicijų draudimas“ (toliau – IID) ir V. V. Nemaniūnas, dėl indėlio sertifikato įsigijimo sutarties ir kelių obligacijų pasirašymo sutarčių pripažinimo negaliojančiomis.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

- 3 1986 m. gruodžio 8 d. Tarybos direktyvos 86/635/EEB dėl bankų ir kitų finansų įstaigų metinės finansinės atskaitomybės ir konsoliduotos finansinės atskaitomybės (OL L 372, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 1 t., p. 157) 20 straipsnio 1 dalyje, kiek tai susiję su 3 straipsniu, susijusiu su skolomis, patvirtintomis skolos pažymėjimais, nustatyta:

„Šis straipsnis apima skolos vertybinius popierius ir skolas, kurių pagrindu išleisti apyvartiniai pažymėjimai [perleidžiami vertybiniai popieriai], ypač indėlių pakvitavimai [sertifikatai], „bons de caisse“ ir įsipareigojimai, atsirandantys iš nuosavų akceptų ir skolinių įsipareigojimų.“

- 4 Direktyvos 94/19 šešioliktoje ir aštuonioliktoje konstatuojamosiose dalyse numatyta:

„<...> viena vertus, norint apsaugoti vartotojus ir išlaikyti finansų sistemos stabilumą, šioje direktyvoje numatytas minimalus garantijos lygis turi būti toks, kad neliktų pernelyg daug neapsaugotų indėlių;
<...>“

<...>

<...> valstybė narė turi turėti galimybę tam tikroms konkrečiai nurodytoms indėlių ar indėlininkų kategorijoms netaikyti indėlių garantijų sistemose numatytų garantijų, jeigu, valstybės narės nuomone, jų nereikia specialiai apsaugoti“.

5 Šios direktyvos 1 straipsnio 1 punktas suformuluotas taip:

„Šioje direktyvoje:

- 1) *indėlis* – bet koks kredito likutis, atsiradęs dėl sąskaitoje paliktų lėšų arba dėl laikinų situacijų, susidariusių dėl įprastų bankinių sandorių, kurį kredito įstaiga turi grąžinti pagal taikomas teisinės nuostatas ir sutartines sąlygas, taip pat bet kokia skola, patvirtinta kredito įstaigos išduotu sertifikatu.

<...>“

6 Tos pačios direktyvos 3 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„Kiekviena valstybė narė užtikrina, kad jos teritorijoje būtų įdiegta ir oficialiai pripažinta viena ar kelios indėlių garantijų sistemos. Nė viena pagal Direktyvos 77/780/EEB 3 straipsnį toje valstybėje narėje veiklos licenciją gavusi kredito įstaiga, nedalyvaujanti minėtoje sistemoje, negali priimti indėlių, išskyrus šios dalies antroje pastraipoje ir 4 dalyje numatytas aplinkybes.

<...>“

7 Direktyvos 94/19 7 straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatyta:

„1. Valstybės narės užtikrina, kad tais atvejais, kai indėliai negrąžinami, kiekvienam indėlininkui už visus jam priklausančius indėlius būtų kompensuojama mažiausiai 50 000 EUR.

<...>

2. Valstybės narės gali numatyti, kad tam tikriems indėlininkams ar indėliams garantijos būtų netaikomos arba jiems būtų numatytos mažesnės garantijos. Šios išimtys išvardytos šios direktyvos I priede.“

8 Šios direktyvos I priedo „7 straipsnio 2 dalyje nurodytų išimčių sąrašas“ 12 punkte nustatyta:

„Tos pačios kredito įstaigos išleisti skolos vertybiniai popieriai ir įsipareigojimai, susiję su jos akceptuotais bei paprastaisiais vekseliais.“

9 Direktyvos 97/9 9 konstatuojamojoje dalyje numatyta:

„kadangi investicinės įmonės apibrėžimas apima ir kredito įstaigas, kurioms išduotas leidimas teikti investicines paslaugas; kadangi turi būti reikalaujama, kad kiekviena tokia kredito įstaiga irgi priklausytų investuotojų kompensavimo sistemai jų investiciniam verslui apsaugoti; tačiau kadangi neturėtų būti reikalaujama, kad tokia kredito įstaiga priklausytų dviem skirtingoms sistemoms, jeigu viena iš jų atitinka ir šios direktyvos, ir <...> Direktyvos 94/19/EB <...> reikalavimus; kadangi tais atvejais, kai investicinė įmonė yra ir kredito įstaiga, gali būti sunku atskirti indėlius, kuriuos apima Direktyva 94/19/EB, ir pinigus, laikomus dėl investicinės veiklos; kadangi valstybėms narėms turi būti suteikta galimybė pačioms spręsti, kokią direktyvą taikyti tokiems reikalavimams“.

10 Direktyvos 97/9 1 straipsnio 3 punkte numatyta, kad šioje direktyvoje „finansinės priemonės“ – tai 1993 m. gegužės 10 d. Tarybos direktyvos 93/22/EEB dėl investicinių paslaugų vertybinių popierių srityje (OL L 141, p. 27; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 2 t., p. 43) priedo B skirsnyje išvardytos priemonės.

11 Direktyvos 97/9 1 straipsnio 4 punkte „investuotojas“ apibrėžiamas kaip „asmuo, patikėjęs pinigus ar finansines priemones investicinei įmonei ryšium su investicine veikla“.

12 Šios direktyvos 2 straipsnio 2 ir 3 dalyse nustatyta:

„2. Sistema suteikia investuotojams kompensaciją pagal 4 straipsnį, jeigu:

— kompetentingos institucijos nustato, kad, jų nuomone, investicinė įmonė dėl tiesiogiai su jos finansine padėtimi susijusių priežasčių dabar nepajėgi įvykdyti savo įsipareigojimų, kylančių iš investuotojų reikalavimų, ir paskutiniu metu nematyti, kad šie įsipareigojimai bus įvykdyti vėliau

arba

— dėl tiesiogiai su investicinės įmonės finansine padėtimi susijusių priežasčių teismas priėmė sprendimą, dėl kurio stabdoma investuotojų galimybė kelti jai savo reikalavimus,

atsižvelgiant į tai, kuri iš šių sąlyga yra ankstesnė.

Kompensacija turi būti mokama pagal tuos reikalavimus, kurie kilo dėl investicinės įmonės nepajėgumo:

— grąžinti pinigus, priklausančius investuotojams ir laikomus jų vardu ryšium su investicine veikla,

arba

— grąžinti investuotojams jiems priklausančias finansines priemones, kurios laikomos, tvarkomos ar valdomos investuotojų vardu ryšium su investicine veikla,

remiantis taikytiniais teisiniais reikalavimais ir sutarčių sąlygomis.

3. Bet koks reikalavimas pagal šio straipsnio 2 dalį kredito įstaigai, kuriai valstybėje narėje taikoma ši direktyva ir Direktyva 94/19/EB, nukreipiamas į vieną iš šiose direktyvose numatytų sistemų, kurią valstybė narė laikys tinkama. Joks reikalavimas dėl kompensacijos pagal šias abi direktyvas negali būti tenkinamas daugiau nei vieną kartą.“

13 Direktyvos 97/9 4 straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatyta:

„1. Valstybės narės užtikrina, kad kompensavimo sistemos numatytų ne mažesnę kaip 20 000 [eurų] kompensaciją kiekvienam investuotojui pagal reikalavimus, nurodytus 2 straipsnio 2 dalyje.

Iki 1999 m. gruodžio 31 d. valstybės narės, kuriose šios direktyvos priėmimo metu kompensacija yra mažesnė nei 20 000 [eurų], gali ir toliau taikyti mažesnę kompensaciją su sąlyga, kad ji bus ne mažesnė nei 15 000 [eurų]. Šią galimybę turi ir valstybės narės, kurioms pagal Direktyvos 94/19/EB 7 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą taikomos pereinamojo laikotarpio priemonės.

2. Valstybė narė gali nustatyti, kad kai kuriems investuotojams nebūtų taikoma kompensacija pagal kompensavimo sistemas arba jiems būtų nustatyta mažesnė kompensuojama suma. Šios išimtys išvardytos I priede.“

14 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/39/EB dėl finansinių priemonių rinkų, iš dalies keičiančios Tarybos direktyvas 85/611/EEB, 93/6/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2000/12/EB bei panaikinančios Tarybos direktyvą 93/22/EEB (OL L 145, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių kalba, 6 sk., 7 t., p. 263), I priedo C skirsnyje pateiktas šios direktyvos reglamentuojamų finansinių priemonių sąrašas. Šio skirsnio 2 punkte prie finansinių priemonių sąvokos priskiriamos pinigų rinkos priemonės.

- 15 Direktyvos 2004/39 4 straipsnio 1 dalies 19 punkte pinigų rinkos priemonės apibrėžiamos taip:

„pinigų rinkos priemonės“ – tai tos priemonės, kuriomis paprastai prekiaujama pinigų rinkoje, kaip, pavyzdžiui, izdo vekseliai, deponavimo [indėlio] sertifikatai ir komerciniai vertybiniai popieriai, išskyrus mokėjimo priemones“.

Lietuvos teisė

- 16 2002 m. birželio 20 d. Indėlių ir įsipareigojimų investuotojams draudimo įstatymo Nr. IX-975 (Žin., 2002, Nr. 65-2635, toliau – Indėlių draudimo įstatymas), kuriuo į Lietuvos Respublikos teisę perkeltos direktyvos 94/19 ir 97/9, 2 straipsnio 3 dalyje nustatyta:

„Indėlininkas – fizinis arba juridinis asmuo, laikantis indėlių banke, banko filiale ar kredito unijoje, išskyrus subjektus, kurių indėliai pagal šį įstatymą negali būti draudimo objektai <...>“

- 17 Indėlių draudimo įstatymo 3 straipsnio 1, 2 ir 4 dalyse nurodyta:

„1. Indėlių draudimo objektas yra indėlininkų indėliai litais ir užsienio valiuta – Jungtinių Amerikos Valstijų doleriais, eurai ir Europos Sąjungos valstybių narių ir Europos ekonominės erdvės valstybių <...> nacionalinėmis valiutomis (toliau – užsienio valiuta).

2. Įsipareigojimų investuotojams draudimo objektas yra įsipareigojimai grąžinti investuotojams vertybinius popierius, nesvarbu, kokia valiuta jie yra išreikšti, arba pinigus litais ar užsienio valiuta.

<...>

4. Draudimo objektas negali būti paties draudėjo išleisti skolos vertybiniai popieriai (indėlio sertifikatai) ir įsipareigojimai, susiję su jo akceptuotais bei paprastaisiais vekseliais, pagal Lietuvos Respublikos hipotekinių obligacijų ir hipotekinio kreditavimo įstatymą išleistos hipotekinės obligacijos <...>“

- 18 Indėlių draudimo įstatymo 9 straipsnio 1 dalis suformuluota taip:

„Indėlininkas įgyja teisę į draudimo išmoką nuo draudžiamąjo įvykio dienos. Investuotojas įgyja teisę į draudimo išmoką nuo draudžiamąjo įvykio dienos tik tuo atveju, jeigu investuotojo vertybinius popierius ir (arba) pinigus draudėjas yra perleidęs arba panaudojęs be investuotojo valios. Apskaičiuojant draudimo išmoką už įsipareigojimus investuotojams, į įsipareigojimus investuotojui yra įskaičiuojami tik tie investuotojo vertybiniai popieriai ir pinigai, kurių draudėjas nesugeba grąžinti investuotojui.“

Pagrindinės bylos ir prejudiciniai klausimai

- 19 2011 m. sausio 17 d. V. Guliavičius su AB banku „Snoras“ (toliau – „Snoras“) sudarė su infliacija susieto indėlio sertifikato įsigijimo sutartį.
- 20 2011 m. kovo 9 d., liepos 14 d., rugsėjo 26 d. ir spalio 6 d. V. V. Nemaniūnas su „Snoru“ sudarė obligacijų pasirašymo sutartis.
- 21 2011 m. lapkričio 16 d. Lietuvos vyriausybės nutarimu „Snoro“ veikla buvo sustabdyta. 2011 m. lapkričio 24 d. Lietuvos centrinis bankas kreipėsi į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo „Snorui“.

- 22 V. Guliavičius ir V. V. Nemaniūnas pareiškė ieškinius dėl jų su „Snoru“ sudarytų sutarčių pripažinimo negaliojančiomis remiantis tuo, kad iš esmės šis bankas jiems suteikė klaidinančią ir neišsamią informaciją apie, pirma, perkamoms priemonėms taikomą garantiją ir, antra, „Snoro“ finansinę padėtį.
- 23 2013 m. gegužės 6 d. nutartimi Vilniaus apygardos teismas atmetė V. Guliavičius ieškinį. 2013 m. liepos 29 d. nutartimi Lietuvos apeliacinis teismas tenkino jo atskirąjį skundą, panaikino pirmosios instancijos teismo nutartį ir pripažino negaliojančia jo sudarytą indėlio sertifikato įsigijimo sutartį.
- 24 IID yra ribotos atsakomybės valstybės įmonė, kurios uždavinys – užtikrinti indėlių ir įsipareigojimų investuotojams apsaugą finansų institucijų nemokumo atveju. Byloje pagal V. Guliavičiaus ieškinį prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui pateiktu kasaciniu skundu ši įmonė prašo panaikinti 2013 m. liepos 29 d. Lietuvos apeliacinio teismo nutartį.
- 25 2012 m. gruodžio 7 d. nutartimi Vilniaus apygardos teismas atmetė V. V. Nemaniūno ieškinį. Išnagrinėjęs pastarojo atskirąjį skundą, Lietuvos apeliacinis teismas pirmosios instancijos teismo nutartį paliko nepakeistą. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui pateiktu kasaciniu skundu V. V. Nemaniūnas prašo panaikinti apeliacinio teismo nutartį.
- 26 Lietuvos Aukščiausiasis Teismas mano, kad jo nagrinėjamus ginčus reikia išspręsti atsižvelgiant į Sąjungos teisės aktus, susijusius su V. Guliavičiaus ir V. V. Nemaniūno teisine apsauga kaip indėlininkų arba investuotojų.
- 27 Šiuo atžvilgiu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla klausimas, pirma, dėl V. Guliavičiaus įsigytam indėlių sertifikatui taikomos apsaugos. Viena vertus, jis pažymi, kad Lietuvos Respublika priimdama Indėlių draudimo įstatymo 3 straipsnio 4 dalį pasirinko pasinaudoti Direktyvos 94/19 7 straipsnio 2 dalyje ir jos I priedo 12 punkte numatyta išimtimi ir netaikyti šios direktyvos numatytų garantijų tam tikriems vertybiniais popieriais, kaip antai pagrindinėje byloje nagrinėjamiems indėlių sertifikatams. Kita vertus, jam kyla klausimas, ar tokia išimtis gali būti taikoma tik tiems kredito įstaigos išleistiems skolos vertybiniais popieriais, kurie konkrečiai atitinka pagrindinius finansinės priemonės, kaip ji suprantama pagal direktyvas 97/9 ir 2004/39, požymius.
- 28 Antra, Lietuvos Aukščiausiajam Teismui kyla klausimų dėl tinkamo nagrinėjamų direktyvų perkėlimo. Jis iš esmės pažymi, kad, atsižvelgiant į Direktyvos 97/9 9 konstatuojamojoje dalyje ir 2 straipsnio 3 dalyje daromas nuorodas į Direktyvą 94/19, Sąjungos teisės aktų leidėjas sukūrė sistemą, pagal kurią finansinių priemonių, kaip antai pagrindinėse bylose nagrinėjamų indėlių sertifikatų ir obligacijų, turėtojai turi būtina būti apsaugoti pagal vieną arba kitą iš šių dviejų direktyvų. Tačiau Lietuvos teisėje Indėlių draudimo įstatymo 3 straipsnio 4 dalyje paprasčiausiai įtvirtinta bendra garantijų sistemos išimtis visiems skolos vertybiniais popieriais, taigi ir indėlių sertifikatams ir obligacijoms, ir nenumatyta alternatyvių apsaugos nuostatų. Dėl tokios bendrai taikomos išimties lieka neapsaugoti tokių vertybinių popierių, kokie nagrinėjami pagrindinėse bylose, turėtojai.
- 29 Trečia, Lietuvos Aukščiausiajam Teismui kyla abejonių dėl tinkamo Direktyvos 97/9 perkėlimo, nes Indėlių draudimo įstatymo 9 straipsnio 1 dalyje, palyginti su šia direktyva, nustatyta papildoma sąlyga tam, kad būtų galima pasinaudoti šioje nuostatoje numatyta garantija, – investuotojas įgyja teisę į draudimo išmoką tik tuo atveju, jeigu investuotojo vertybinius popierius ir (arba) pinigus investicinė įmonė yra perleidusi arba panaudojusi be investuotojo valios.
- 30 Šiomis aplinkybėmis Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:
- „1. Ar Direktyvos 94/19 7 straipsnio 2 dalies, taikomos kartu su šios direktyvos I priedo 12 punktu, nuostatos turi būti suprantamos ir aiškinamos taip, kad kai valstybė narė nustato išimtį netaikyti garantijos kredito įstaigos indėlininkams, turintiems jos išleistų skolos vertybinių popierių (indėlių sertifikatų), tokia išimtis gali būti taikoma tik tokiu atveju, jei pirmiau nurodyti indėlių sertifikatai

visiškai atitinka (turi) visus jiems kaip finansinėms priemonėms Direktyvos 2004/39 prasme (taip pat atsižvelgiant į kitus Europos Sąjungos teisės aktus, pavyzdžiui, [Europos Centrinio Banko] reglamentą [Nr.] 25/2009) būdingus požymius, *inter alia*, jų perleidžiamumą antrinėje finansų rinkoje?

2. Jei atitinkama valstybė narė pasirenka tokį direktyvų 94/19 ir 97/9 inkorporavimo į nacionalinę teisę būdą, kai indėlininkų ir investuotojų apsaugos sistemos įtvirtinamos viename teisės akte (įstatyme), ar Direktyvos 94/19 7 straipsnio 2 dalis, taikoma kartu su šios direktyvos I priedo 12 punktu, ir Direktyvos 97/9 2 straipsnio 2 dalis, atsižvelgiant į Direktyvos 97/9 2 straipsnio 3 dalį, turi būti suprantamos ir aiškinamos taip, kad indėlių sertifikatų ir obligacijų turėtojams negali būti netaikoma nė viena apsaugos (garantijų) sistema pirmiau nurodytų direktyvų taikymo prasme?
 3. Ar, atsižvelgiant į tai, kad pagal nacionalinį reguliavimą kredito įstaigos išleistų indėlių sertifikatų ir obligacijų turėtojams netaikoma nė viena iš galimų direktyvose 94/19 ir 97/9 nustatytų apsaugos sistemų:
 - a) Direktyvos 94/19 3 straipsnio 1 dalies, 7 straipsnio 1 dalies (kartu su jos vėlesniais pakeitimais Direktyva 2009/14) ir 10 straipsnio 1 dalies nuostatos kartu su šios direktyvos 1 straipsnio 1 dalimi, kurioje įtvirtinta indėlio sąvoka, pasižymi aiškumo, detalumo, besąlygiškumo ir subjektinių teisių įtvirtinimo reikalavimais tam, kad privatus asmenys, remdamiesi šiomis nuostatomis, nacionaliniame teisme galėtų grįsti savo reikalavimus išmokėti kompensaciją prieš valstybės [narės] įsteigtą draudiką, atsakingą už jų mokėjimą?
 - b) Direktyvos 97/9 2 straipsnio 2 dalies, 4 straipsnio 1 dalies nuostatos pasižymi aiškumo, detalumo, besąlygiškumo ir subjektinių teisių įtvirtinimo reikalavimais tam, kad privatus asmenys, remdamiesi šiomis nuostatomis, nacionaliniame teisme galėtų grįsti savo reikalavimus išmokėti kompensaciją prieš valstybės [narės] įsteigtą draudiką, atsakingą už jų mokėjimą?
 - c) Jei atsakymai į pirmiau nurodytus klausimus („3 a“ ir „3 b“) būtų teigiami, kurią iš dviejų galimų apsaugos sistemų nacionaliniam teismui pasirinkti taikyti sprendžiant privataus asmens ir kredito įstaigos ginčą, į kurį įtrauktas valstybės [narės] įsteigtas draudikas, atsakingas už indėlininkų ir investuotojų apsaugos sistemų administravimą?
 4. Ar Direktyvos 97/9 2 straipsnio 2 dalies ir 4 straipsnio 2 dalies (kartu su šios direktyvos I priedu) nuostatos turi būti suprantamos ir aiškinamos taip, kad joms prieštarauja toks nacionalinis reguliavimas, pagal kurį investuotojams, kredito įstaigos išleistų skolos vertybinių popierių turėtojams, netaikoma investuotojų kompensavimo sistema dėl finansinių priemonių rūšies (skolos vertybinių popierių) ir atsižvelgiant į tai, jog draudėjas (kredito įstaiga) investuotojų pinigų ar vertybinių popierių neperleido ar nepanaudojo be investuotojo valios? Ar pirmiau nurodytų Direktyvos 97/9 nuostatų aiškinimui investuotojų apsaugos prasme reikšminga tai, kad skolos vertybinius popierius išleidusi kredito įstaiga emitentė kartu yra ir šių finansinių priemonių saugotoja (tarpininkė) bei kad investuotojų lėšos nėra atskirtos nuo kitų kredito įstaigos disponuojamų lėšų?“
- 31 Teisingumo Teismo pirmininko nutartimi *Indėlių ir investicijų draudimas ir Nemaniūnas* (C-671/13, EU:C:2014:225) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo prašymas nagrinėti prašymą dėl prejudicinio sprendimo priėmimo pagal pagreitintą procedūrą, numatytą Teisingumo Teismo procedūros reglamento 105 straipsnyje, buvo atmetas.

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo klausimo

- 32 Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar Direktyvos 94/19 7 straipsnio 2 dalis ir jos I priedo 12 punktas turi būti aiškinami taip, kad kai valstybės narės nustato išimtį – šioje direktyvoje numatytos garantijos netaikyti kredito įstaigos išleistiems indėlių sertifikatams, tokią išimtį jos gali nuspręsti taikyti tik tiems indėlių sertifikatams, kurie atitinka visus finansinės priemonės, kaip ji suprantama pagal Direktyvą 2004/39, požymius.
- 33 Šiuo atžvilgiu pirmiausia reikia pažymėti, kad, kiek tai susiję su garantijos netaikymu indėliams, nei Direktyvos 94/19 7 straipsnio 2 dalyje, nei jos I priedo 12 punkte nenumatyta, kad nagrinėjamos priemonės turi atitikti visus finansinės priemonės, kaip ji suprantama pagal Direktyvą 2004/39, požymius.
- 34 Vis dėlto, atsižvelgiant į Direktyvos 94/19 reikalavimus, reikia, kad priemonės, kurioms valstybės narės pritaiko išimtį, būtų į Direktyvos 94/19 taikymo sritį patenkančios priemonės.
- 35 Remiantis Direktyvos 94/19 1 straipsnio 1 punktu, į „indėlio“ apibrėžtį pagal šią direktyvą patenka, pirma, „bet koks kredito likutis, atsiradęs dėl sąskaitoje paliktų lėšų arba dėl laikinų situacijų, susidariusių dėl įprastų bankinių sandorių“, ir, antra, „bet kokia skola, patvirtinta kredito įstaigos išduotu sertifikatu“.
- 36 Taigi iš šios nuostatos formuluotės matyti, kad „indėlio“ sąvoka Direktyvoje 94/19 apibrėžiama nesiremiant finansinės priemonės, kaip ji suprantama pagal Direktyvą 2004/39, požymiais. Be to, iš šios nuostatos matyti, kad antro tipo indėlį apibūdina tai, jog jis yra patvirtintas sertifikatu, kuris gali būti perleidžiamas, todėl galimas atitinkamos reikalavimo teisės perleidimas.
- 37 Pastarąją išvadą patvirtina Komisijos pasiūlymo dėl Direktyvos 94/19 (COM(92) 188 *final*, 1992 m. birželio 4 d., OL C 163, p. 6) analizė; šio pasiūlymo 1 straipsnyje buvo aiškiai nurodytos „skolos, patvirtintos perleidžiamais vertybiniais popieriais“. Šiuo atžvilgiu taip pat pažymėtina, kad Direktyvos 86/635 20 straipsnyje, į kurį daroma nuoroda Pasiūlyme dėl Direktyvos 94/19, nurodyta, jog skolos, patvirtintos skolos pažymėjimais, apima „skolos vertybinius popierius ir skolas, kurių pagrindą išleisti apyvartiniai pažymėjimai [perleidžiami vertybiniai popieriai], ypač indėlių pakvitavimai [sertifikatai]“.
- 38 Todėl kartu aiškinamos Direktyvos 94/19 7 straipsnio 2 dalies ir jos I priedo 12 punkto nuostatos nedraudžia tokios nacionalinės teisės nuostatos, kaip Indėlių draudimo įstatymo 3 straipsnio 4 dalis, pagal kurią indėlių garantija netaikoma „paties draudėjo išleistiems skolos vertybiniais popieriais (indėlio sertifikatams)“ su sąlyga, kad tokie vertybiniai popieriai gali būti perleidžiami.
- 39 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti, ar nagrinėjamu atveju V. Guliavičiaus turimas indėlio sertifikatas atitinka šį požymį.
- 40 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į pirmąjį klausimą reikia atsakyti taip: Direktyvos 94/19 7 straipsnio 2 dalis ir jos I priedo 12 punktas turi būti aiškinami taip, kad valstybės narės gali nustatyti išimtį – šioje direktyvoje numatytos garantijos netaikyti kredito įstaigos išleistiems indėlių sertifikatams, jeigu jie yra perleidžiami vertybiniai popieriai, o tai turi nustatyti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, ir nebūtina įsitikinti, kad šie sertifikatai atitinka visus finansinės priemonės, kaip ji suprantama pagal Direktyvą 2004/39, požymius.

Dėl antrojo klausimo

- 41 Antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar direktyvos 94/19 ir 97/9 turi būti aiškinamos taip, kad kredito įstaigos išleistiems skolos vertybiniais popieriams, be kita ko, indėlių sertifikatams ir obligacijoms, gali būti netaikoma nė viena šiose direktyvose numatyta garantijų sistema.
- 42 Šis antrasis klausimas pagrįstas prielaida, kad pagrindinėje byloje nagrinėjami indėlių sertifikatai patenka į Direktyva 94/19 numatytą garantijų sistemos išimtį, kuria nusprendė pasinaudoti Lietuvos įstatymų leidėjas remdamasis šios direktyvos I priedo 12 punktu. Tokiu atveju prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, ar su Sąjungos teise suderinama tai, kad pagal nacionalinę teisę, kurioje, kaip Lietuvos teisėje, pasirinkta kartu perkelti direktyvas 94/19 ir 97/9, tokiems sertifikatams bendrai netaikoma nei viena, nei kita šiose dviejose direktyvose numatyta garantijų sistema ir dėl to jų turėtojai lieka be jokios apsaugos.
- 43 Šiuo atžvilgiu pažymėtina, kad atsižvelgiant į „indėlio“ ir „finansinės priemonės“ sąvokų apibrėžtis, pateiktas atitinkamai direktyvose 94/19 ir 97/9, tas pats skolos vertybinis popierius, kaip matyti iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą, gali būti priskirtas ir prie vienos, ir prie kitos sąvokos, taigi patekti į abiejų šių direktyvų taikymo sritį.
- 44 Tai pažymėjus, pasakytina, kad šiose dviejose direktyvose numatytos garantijų sistemos atitinka skirtingas sąlygas, be kita ko, kiek tai susiję su išimtimis. Iš tiesų Direktyvos 94/19 7 straipsnio 2 dalyje ir jos I priede numatytos išimtys, pagrįstos arba indėlininkų rūšimi, arba indėlių rūšimi, o Direktyvos 97/9 4 straipsnio 2 dalyje numatytos išimtys tik pagal investuotojų rūšį.
- 45 Šiomis aplinkybėmis, nors iš tiesų Sąjungos teisė nedraudžia valstybei narei pasirinkti perkelti direktyvas 94/19 ir 97/9 priimant vieną teisės aktą, vis dėlto, kaip pabrėžta Direktyvos 97/9 9 konstatuojamojoje dalyje, reikia, kad šiuo teisės aktu nustatytas teisinis reglamentavimas atitiktų abiejų šių direktyvų reikalavimus.
- 46 Todėl kai, kaip pagrindinėse bylose, nacionalinis įstatymų leidėjas pasinaudoja Direktyvos 94/19 I priedo 12 punkte suteikta galimybe nagrinėjamos rūšies skoliniais reikalavimams netaikyti šioje direktyvoje numatytos garantijų sistemos, aplinkybė, kad šis įstatymų leidėjas šią direktyvą ir Direktyvą 97/9 perkėlė priimdamas vieną teisės aktą, negali lemti kartu ir Direktyvoje 97/9 numatytos apsaugos sistemos netaikymo šios rūšies reikalavimams, išskyrus netaikymą pastarosios direktyvos 4 straipsnio 2 dalyje nurodytomis sąlygomis.
- 47 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į antrąjį klausimą reikia atsakyti taip: direktyvos 94/19 ir 97/9 turi būti aiškinamos taip, kad kai reikalavimai kredito įstaigai gali būti priskirti ir prie „indėlio“ sąvokos, kaip ji suprantama pagal Direktyvą 94/19, ir prie „finansinės priemonės“ sąvokos, kaip ji suprantama pagal Direktyvą 97/9, tačiau nacionalinis įstatymų leidėjas pasinaudojo Direktyvos 94/19 I priedo 12 punkte numatyta galimybe šiems reikalavimams netaikyti šioje direktyvoje numatytos apsaugos sistemos, tokia išimtis negali lemti kartu ir Direktyvoje 97/9 numatytos apsaugos sistemos netaikymo šiems reikalavimams, išskyrus netaikymą pastarosios direktyvos 4 straipsnio 2 dalyje nurodytomis sąlygomis.

Dėl ketvirtojo klausimo

- 48 Ketvirtuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar Direktyvos 97/9 2 straipsnio 2 dalis ir 4 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinamos taip, kad jos draudžia tokius nacionalinės teisės aktus, kaip nagrinėjamieji pagrindinėse bylose, pagal kuriuos galimybė pasinaudoti šioje direktyvoje numatyta kompensavimo sistema priklauso nuo to, ar atitinkama kredito įstaiga nagrinėjamus pinigus ar vertybinius popierius perleido ar panaudojo be investuotojo valios.

- 49 Kalbant apie Indėlių draudimo įstatymo 9 straipsnio 1 dalyje nustatytą sąlygą, iš Direktyvos 97/9 analizės matyti, jog tam, kad būtų galima pasinaudoti joje numatyta garantija, investuotojų reikalavimai turi atitikti šios direktyvos 2 straipsnio 2 dalyje įtvirtintas sąlygas. Be to, minėtos direktyvos I priede pateiktas sąrašas investuotojų, kuriems pagal tos pačios direktyvos 4 straipsnio 2 dalį gali būti nemokama kompensacija pagal kompensavimo sistemas arba nustatyta mažesnė kompensuojama suma.
- 50 Tačiau iš nutarties, kuria teikiamas prašymas priimti prejudicinį sprendimą, matyti, kad kredito įstaigos išleistų obligacijų turėtojai pasinaudoti Direktyvoje 97/9 numatyta garantija gali, tik jeigu tenkinama Indėlių draudimo įstatymo 9 straipsnio 1 dalyje numatyta sąlyga dėl investuotojo valios nebuvimo.
- 51 Šiuo klausimu pažymėtina, jog pagal Direktyvą 97/9 tokia sąlyga nenustatyta tam, kad investuotojai galėtų pasinaudoti joje numatyta apsaugos sistema. Be to, tokių priemonių turintys investuotojai, kaip antai V. V. Nemaniūnas vienoje iš pagrindinių bylų, nenurodyti tarp investuotojų, kuriems pagal Direktyvos 97/9 I priedą gali būti netaikoma ši sistema.
- 52 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į ketvirtąjį klausimą reikia atsakyti taip: Direktyvos 97/9 2 straipsnio 2 dalis ir 4 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinamos taip, kad jos draudžia tokius nacionalinės teisės aktus, kaip nagrinėjamieji pagrindinėse bylose, pagal kuriuos galimybė pasinaudoti šioje direktyvoje numatyta kompensavimo sistema priklauso nuo to, ar atitinkama kredito įstaiga nagrinėjamus pinigus ar vertybinius popierius perleido ar panaudojo be investuotojo valios.

Dėl trečiojo klausimo

- 53 Trečiuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar direktyvas 94/19 ir 97/9 reikia aiškinti taip, kad jis turi netaikyti nacionalinės teisės aktų, pagal kuriuos tam tikrų skolos vertybinių popierių turėtojams neteisėtai netaikomos šiomis direktyvomis numatytos garantijų sistemos, ypač dėl to, kad pagal šiuos teisės aktus galimybė pasinaudoti investuotojų kompensavimo sistema priklauso nuo to, ar atitinkama kredito įstaiga nagrinėjamus pinigus ar vertybinius popierius perleido ar panaudojo be investuotojo valios.
- 54 Kadangi, kaip konstatuota šio sprendimo 40 punkte, Lietuvos įstatymų leidėjas teisėtai nustatė Direktyvoje 94/19 numatytos garantijos išimtį perleidžiamiesiems indėlių sertifikatams, trečiąjį klausimą reikia suprasti kaip susijusį tik su Direktyva 97/9.
- 55 Kaip matyti iš šio sprendimo 52 punkto, tokie nacionalinės teisės aktai, kaip nagrinėjamieji pagrindinėse bylose, pagal kuriuos galimybė pasinaudoti Direktyvoje 97/9 numatyta kompensavimo sistema priklauso nuo to, ar atitinkama kredito įstaiga nagrinėjamus pinigus ar vertybinius popierius perleido ar panaudojo be investuotojo valios, laikytini nesuderinamais su šios direktyvos 2 straipsnio 2 dalimi ir 4 straipsnio 2 dalimi.
- 56 Šiuo atžvilgiu pagal nusistovėjusią teismo praktiką, taikydamas nacionalinę teisę, nacionalinis teismas turi ją aiškinti kuo labiau atsižvelgdamas į direktyvos tekstą ir tikslą, kad būtų pasiektas direktyvoje numatytas rezultatas ir taip būtų laikomasi SESV 288 straipsnio trečios pastraipos (Sprendimo *Marleasing*, C-106/89, EU:C:1990:395, 8 punktas).
- 57 Tuo atveju, jeigu toks direktyvą atitinkantis aiškinimas būtų neįmanomas, reikia pabrėžti, kad visais atvejais, kai direktyvos nuostatos savo turiniu yra besąlygiškos ir pakankamai tikslios, privatūs asmenys gali jomis remtis nacionaliniuose teismuose prieš valstybę narę, jeigu ji per nustatytą terminą neperkėlė direktyvos į nacionalinę teisę arba perkėlė ją netinkamai (Sprendimo *Dominguez*, C-282/10, EU:C:2012:33, 33 punktas).

- 58 Nagrinėjamu atveju, kaip savo išvados 86 punkte pažymėjo generalinis advokatas, Direktyva 97/9, kiek joje nustatyti atvejai, kai taikoma apsauga, yra pakankamai aiški, tiksli ir besąlygiška, kad ja privatus asmenys galėtų remtis tiesiogiai.
- 59 Be to, reikia priminti, kad tarp subjektų, kurių atžvilgiu galima remtis tiesioginį veikimą galinčia turėti direktyvos nuostata, yra ir įstaigos, kurioms, kad ir kokia būtų jų teisinė forma, valdžios institucijos aktu ir pastarajai kontroliuojant buvo pavesta teikti viešąsias paslaugas ir kurios dėl to turi nepaprastai didelius įgaliojimus, palyginti su santykiais tarp privačių asmenų taikomomis taisyklėmis (Sprendimo *Dominguez*, C-282/10, EU:C:2012:33, 39 punktas). Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti, ar nagrinėjamos pagrindinėse bylose IID, kurios uždavinys, o tai neginčyta, yra užtikrinti indėlių ir išsipareigojimų investuotojams apsaugą finansinių įstaigų nemokumo atveju, atitinka šias sąlygas.
- 60 Jeigu tai pasitvirtintų, kadangi Direktyva 97/9, kiek joje nustatyti atvejai, kai taikoma apsauga, atitinka tiesioginio veikimo sąlygas, nacionalinis teismas turėtų netaikyti jokios prieštaraujančios nacionalinės nuostatos ir todėl, nustatydamas į šios direktyvos numatytą apsaugos sistemą patenkančias investicijas, netaikyti sąlygos dėl pinigų panaudojimo be investuotojo valios.
- 61 Taigi į trečiąjį klausimą reikia atsakyti taip: Direktyva 97/9 turi būti aiškinama taip, kad jeigu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad pagrindinėse bylose šia direktyva remiamasi prieš įstaigą, atitinkančią sąlygas, kad prieš ją būtų galima remtis šios direktyvos nuostatomis, jis privalo netaikyti tokios nacionalinės nuostatos, kaip nagrinėjamoji pagrindinėse bylose, pagal kurią galimybė pasinaudoti šioje direktyvoje numatyta kompensavimo sistema priklauso nuo to, ar atitinkama kredito įstaiga nagrinėjamus pinigus ar vertybinius popierius perleido ar panaudojo be investuotojo valios.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 62 Kadangi šis procesas pagrindinių bylų šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo nagrinėjamosiose bylose, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (antroji kolegija) nusprendžia:

1. 1994 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 94/19/EB dėl indėlių garantijų sistemų, iš dalies pakeistos 2009 m. kovo 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/14/EB, 7 straipsnio 2 dalis ir jos I priedo 12 punktas turi būti aiškinami taip, kad valstybės narės gali nustatyti išimtį – šioje direktyvoje numatytos garantijos netaikyti kredito įstaigos išleistiems indėlių sertifikatams, jeigu jie yra perleidžiami vertybiniai popieriai, o tai turi nustatyti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, ir nebūtina įsitikinti, kad šie sertifikatai atitinka visus finansinės priemonės, kaip ji suprantama pagal 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2004/39/EB dėl finansinių priemonių rinkų, iš dalies keičiančią Tarybos direktyvas 85/611/EEB, 93/6/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2000/12/EB bei panaikinantią Tarybos direktyvą 93/22/EEB, požymius.
2. Direktyva 94/19, iš dalies pakeista Direktyva 2009/14, ir 1997 m. kovo 3 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 97/9/EB dėl investuotojų kompensavimo sistemų turi būti aiškinamos taip, kad kai reikalavimai kredito įstaigai gali būti priskirti ir prie „indėlio“ sąvokos, kaip ji suprantama pagal šią Direktyvą 94/19, ir prie „finansinės priemonės“ sąvokos, kaip ji suprantama pagal Direktyvą 97/9, tačiau nacionalinis įstatymų leidėjas pasinaudojo minėtos Direktyvos 94/19 I priedo 12 punkte numatyta galimybe šiems

reikalavimams netaikyti šioje direktyvoje numatytos apsaugos sistemos, tokia išimtis negali lemti kartu ir Direktyvoje 97/9 numatytos apsaugos sistemos netaikymo šiems reikalavimams, išskyrus netaikymą pastarosios direktyvos 4 straipsnio 2 dalyje nurodytomis sąlygomis.

3. Direktyvos 97/9 2 straipsnio 2 dalis ir 4 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinamos taip, kad jos draudžia tokius nacionalinės teisės aktus, kaip nagrinėjamieji pagrindinėse bylose, pagal kuriuos galimybė pasinaudoti šioje direktyvoje numatyta kompensavimo sistema priklauso nuo to, ar atitinkama kredito įstaiga nagrinėjamus pinigus ar vertybinius popierius perleido ar panaudojo be investuotojo valios.
4. Direktyva 97/9 turi būti aiškinama taip, kad jeigu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad pagrindinėse bylose šia direktyva remiamasi prieš įstaigą, atitinkančią sąlygas, kad prieš ją būtų galima remtis šios direktyvos nuostatomis, jis privalo netaikyti tokios nacionalinės nuostatos, kaip nagrinėjamoji pagrindinėse bylose, pagal kurią galimybė pasinaudoti šioje direktyvoje numatyta kompensavimo sistema priklauso nuo to, ar atitinkama kredito įstaiga nagrinėjamus pinigus ar vertybinius popierius perleido ar panaudojo be investuotojo valios.

Parašai.